

1.12.2025

Eduskunta
Tarkastusvaliokunta

TrV@eduskunta.fi

Viite Tarkastusvaliokunta 2.12.2025 klo 13.10; U 53/2025 vp

Valtiovarainministeriön Valtiovarain controller -toiminnon kirjallinen asiantuntijalausunto

Valiokunta pyysi valtiovarainministeriön valtiovarain controller -toiminnolta asiantuntijalausuntoa siitä, parantaisivatko komission asetusehdotukset ”Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen, vaurauden ja turvallisuuden rahaston perustamisesta vuosiksi 2028-2034 sekä asetuksen (EU) 2023/955 ja asetuksen (EU, Euratom) 2024/2509 muuttamisesta”, jatkossa kumppanuusrahastoasetus (NRP-asetus), ja komission asetusehdotus ”Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus talousarvion menojen seuranta ja tuloksellisuutta koskevan kehyksen sekä unionin ohjelmia ja toimintaa koskevien muiden horisontaalisten sääntöjen vahvistamisesta”, jatkossa tuloksellisuusasetus käytännössä EU-varojen käytön vaikuttavuutta ja toimeenpanon tehokkuutta sekä seurattavuutta. Lisäksi valiokunta pyysi arvioimaan sitä, mitä asetusehdotusten kansallisen ja EU-tason valmistelussa tulisi ottaa huomioon, jotta uudet seurantavelvoitteet toimisivat tarkoitetulla tavalla.

Valtiovarainministeriön toteaa lausuntojaan seuraavaa:

Varojen käytön vaikuttavuus ja tehokkuus

- Ehdotetussa mallissa rahoitusohjelma on suunniteltavissa kansallisten tarpeiden mukaan, jolloin varoja kohdentaminen alueellisten olosuhteiden kannalta nykyistä osuvammin ja kohdennetummin edistää varojen käytön vaikuttavuutta. Eri rahastoista laadittava yksi kansallinen suunnitelma voi myös hyvin suunniteltuna edistää sektorirajat ylittävää yhteistyötä ja synergiaetujen saavuttamista. Sillä on myös mahdollisuus vähentää rahoitusohjelmien päällekkäisyyttä ja toimenpiteiden määrää. Yhden kansallisen suunnitelman luominen mahdollistaa rahoituksen painottamista ja suuntaamista vaikuttavimpiin toimiin.
- Periaatteessa asetusehdotukset mahdollistavat kansallisesti EU-varojen käytön toimeenpanon tehostamisen. Tehostamisetujen realisoituminen

riippuu hyvin paljon siitä, miten kansallisesti päätetään suunnata, priorisoida ja hallinnoida ohjelmarahoitusta.

- Ehdotettu malli hyödyntää elpymis- ja palautumistukivälineen hallinnoinnista saatuja kokemuksia. Siinä komission maksama rahoitus perustuu kansallisessa suunnitelmassa esitettyjen välitavoitteiden ja tavoitteiden toimeenpanoon ja tulosten saavuttamiseen sekä niiden todentamiseen. Hyvin suunniteltuna tämä yksinkertaistaa hallintoa ja kannustaa tuloksellisuuteen, vaikuttavuuteen ja toimeenpanon ajantasaiseen seurantaan.
- Tulevalla ohjelmakaudella on tarkoitus siirtyä tilien kustannusperusteisuudesta tuloksellisuuden korostamiseen. Tuloksellisuuteen painottuva toimintatapa edistää parhaimmillaan uuden kehittämistä ja oppimista.
- Varojen käytön legitimitietin vahvistamiseksi käytön on oltava sekä laillista että tehokasta ja tuloksellista. Varojen käytön laillisuuden ja moitteettomuuden varmistamiseksi rahastojen hallinnoinnissa on noudatettava EU:n varainhoitoasetusta ja kansallisia talousarvio- ja tukisääntöjä. Ohjelmaa ja hallintomallia suunniteltaessa on sen vuoksi otettava huomioon myös varojen käytön valvonta ja tarkastuksen näkökulma. Se miten varmistetaan varojen käytön laillisuus lisäämättä kohtuuttomasti jäsenvaltion tai tuensaajien hallinnollista taakkaa, on otettava huomioon kansallisesti tukien hallinnointimallia suunniteltaessa.

Varojen käytön ja toimenpiteiden seuranta ja seurattavuus

- Kumppanuussuunnitelmassa olisi esitettävä yksityiskohtaiset toimenpiteet ja järjestelyt sen seurantaa ja täytäntöönpanoa varten. Talousarvion menojen seurantaa ja tuloksellisuutta koskevassa kehyksessä on esitetty harmonisoitu indikaattorijärjestelmä, jota tulisi käyttää kansallisen suunnitelman seurannassa. Vaikka sen odotetaan edistävän tulosten arviointia ja vertailua, indikaattorijärjestelmä voi ohjata ja jäykistää liiaksi ohjelman valmistelua ja sen toimeenpanoa. Keskittyminen tulos- ja tuotosindikaattoreihin voi myös toimia tarkoitustaan vastaan, mikäli indikaattorien määritelmät eivät ole selkeitä tai hyväksyttävälle laadulle ei aseteta minimirajoja. Sen vuoksi kansallista suunnitelmaa valmisteltaessa on huolellisesti harkittava, mitä tulos- ja tuotosindikaattoreita otetaan käyttöön ja miten niiden seuranta toteutetaan ja miten varmistetaan indikaattorien osuvuus, luotettavuus ja oikeellisuus.
- Toimiakseen seuranta edellyttää hallinto- ja valvontajärjestelmien ja tietojärjestelmien yhteensovittamista EU:n hallinto-, valvonta- ja raportointivaatimusten kanssa. Osin laillisuuden ja tuloksellisuuden tarkastamista ja seurantaa voidaan edistää sisäänrakentamalla

tietojärjestelmiin automaattisia tai pakollisia tarkastuskohteita ja mahdollistamalla tietojen ristiintarkastusta muihin tietolähteisiin. Lisäksi seuranta, tarkastuksia ja raportointia varten tulisi olla mahdollisuus tuottaa EU:n edellyttämät raportit tietojärjestelmän avulla ilman manuaalista työtä.

- Kumppanuusasetusehdotuksen 63 artiklassa on määritelty tiedot, jotka on kerättävä tarkastusta, valvontaa, seuranta ja arviointia varten. Artiklan 5 kohdassa komissiolla annetaan valta antaa delegoituja säännöksiä, joilla muutetaan esitettyjä tietoluokkia. Tätä ei voida pitää suotavana, koska uusien tietoluokkien lisääminen tai niiden muuttaminen jälkikäteen voi olla sekä teknisesti että hallinnollisesti haasteellista.
- Ohjelman seurannassa ja tietojärjestelmien suunnittelussa on lisäksi kiinnitettävä huomiota kumppanuusasetusehdotuksen 69 artiklassa asetettujen pysyvyysvaatimusten varmistamiseen liittyvään toimintaan, jotta se pystytään toteuttamaan yksinkertaisesti ja luotettavasti.
- Ohjelman toteuttamisen, seurannan ja varojen käytön valvonnan ja varmentamisen kannalta on oleellista, miten suunnitelmassa asetetaan ja määritellään välitavoitteet, tavoitteet ja niiden todentamisvaatimukset. Niiden tulisi olla selkeitä ja yksinkertaisia, jotta vältetään liiallista hallinnollista työtä ja tarpeettomia virheitä. Samalla on varmistettava, että tavoitteet ja tulokset ovat laadultaan hyväksyttäviä ja kansallinen lainsäädäntö mahdollistaa riittävät menettelyt korjaaviksi toimiksi ja unionin varojen suojaamiseksi.
- Monialaisen ohjelman tehokas toiminta ja seuranta vaatii vahvaa ja osaavaa koordinaatiota, toimivaa ja ennakoivaa riskienhallintaa sekä selkeää ohjeistusta ja neuvontaa tukia hallinnoiville viranomaisille ja tuensaaajille. Koska koordinoivan viranomaisen rooli korostuu, sillä pitää olla riittävät valtuudet, henkilöstö ja osaaminen EU-säädöksissä asetettujen tehtävien hoitamiseksi.
- Lisäksi suunnitelman ja rahoitusohjelman hallinnoinnin suunnittelussa on otettava huomioon, ettei luoda jo käytössä olevien hallintomenettelyiden päälle uusia menettelyitä. Sen sijaan olisi kehitettävä oikeasti uudenlainen vaikuttava, tehokas ja yksinkertainen rahoitusohjelma sekä sen toteuttamista tukevat hallinto-, valvonta- ja tietojärjestelmät.

Kari Rouvinen, tarkastusneuvos

Jarkko Huhtaniska, tarkastusneuvos

Anna-Liisa Tanskanen, erityisasiantuntija